

05

A

720

IN
SYSTEMATIS THEOLOGICI PARTEM
Primam Generalem,

DE RELIGIONE ET EIUS ARTICULIS
generatim consideratis

DISPUTATIO V.

De
RELIGIONIS VERÆ OPPOSITIS
in genere & speciatim

De
EPICUREISMO

Quam
Adjuvante DEI ter Opt. Max. gratiâ

SUB PRÆSIDIO
BALTHASARIS MEISNERI
S.S. Th. Doct. & Prof. publ.

Ad placidam συζήτησιν proponit
M. JOHANNES Spleiß Ulmâ-Svevus.

Ad diem 15. Febr. horis pomerid. in Auditorio minori.

WITTEBERGÆ,
Excusa Typis JOHANNIS GORMANNI,

ANNO M DC XXVI.

BY MATTHEW...
DE RELIGIONE ET FIDE...
REVISIONIS VERE OPTIMA
EPICURISMUS

BALTIAS...
S. 2. Th. Des. 2. 2. 2.
05 A 720
M. J. HANNES...
WITTEBERG
EXCERPTUM...
ANNO M. DC. XXVII.

a
v
t
u
c
i
i
p
a
g
c
q
q
d
R
p
b

Συμ Θεω

DISPUTATIO QUINTA,

PRÆLOQVIUM.

*V*emadmodum homini nihil optabilius magis vè salutare in hac erumnosâ vitâ contingere potest, quàm verum DEUM rectumq; ejus cultum probè ac distinctè agnoscere: Sic quoq; nihil ei miserius magis vè exitiale evenire poterit, quàm verum DEUM rectumq; ejus cultum ignorare.

*V*erum autem illum DEUM cognoscendi colendiq; modum in solo verbo DEI invenimus. DEUS enim quæ de se suaq; voluntate hic ab homine sciri voluit, ea in suo verbo, Prophetis & Apostolicis libris comprehenso, plenissimè & ad vivum usq; patefecit & expressit, atq; hoc usq; adeò, ut ipse talis præcisè agnosci & coli velit, qualis in verbo suo revelatur. Itaq; illi DEO justum honorem & debitam gloriam tribuunt, quæ ipsum tantummodò agnoscunt & venerantur, prout in verbo proponitur. Quicumq; verò DEUM alio quocunq; modo & agnoscere, & colere affectant, quàm ipsemet se in suo verbo cognoscendum exhibuit, illi non tantùm à rectâ salutis viâ deflectunt & exorbitant, sed etiam DEUM ipsum extra DEUM querunt, atq; inexplicabilem labyrinthum, ex quo nullum unquam exitum invenire poterunt, ingrediuntur, ut idem idem, errando miserrimè tandem pereant. Vera itaq; nostra Religio honorifica magis nobis sit, quod ea nos informat juxta præscriptum verbum de DEI verâ agnitione & cultu. Quia verò in dissertationibus superioribus Religionem, quid & qua-

nam vera sit, consideravimus, & quidem non absq; optato & salutari fructu: Restat, ut jam de oppositis huic vitiis, qua evitanda magis, quò graviora secum ferunt damna majoremq; jacturam, differamus.

Horum enim consideratio ad meliorem majoremq; illius facit cognitionem, quandoquidem contraria, Philosopho teste, quum ad invicem referuntur, se mutuò illustrant. Proinde oleum, quod dicitur, & operam baud perdimus, si accuratorem de iis inquisitionem instituamus: Hac quidem vice generalem eorum enumerationem primùm apponemus; post ad Epicureismum tanquam certam speciem accedemus, quàm fieri poterit brevissimè. Quod ut à nobis fiat feliciter, DEUM Opt. Max. veneramur supplices, ut suà gratià presens nobiscum laboret, accognoscamus quid gratum sit apud eum. Ita fiat!

THEOREMA I.

Religioni vera multa opponuntur, ut Epicureismus, Puccianismus, Machiavellismus, Samaritanismus, Apostasia, & Religio falsa, quæ multiplex.

ἐπιζημιος.

Religio vera dupliciter consideratur.

Ejus opposita vitia.

Duo sunt primaria vitia Religioni veræ opposita: Per excessum unum, alterum per defectum. In Ethicis hoc observat Philosophus, qui vitia singularum virtutum moralium duo primaria facit: unum, quod à defectu; alterum quod ab excessu nascitur, veluti liberalitatem duo contraria vitia claudunt, avaritia ex defectu negationeq; liberalitatis: & prodigalitas ab excessu in erogandis bonis. Quemadmodum autem Religionis veræ sunt duæ partes, DEI cognitio & cultus: Ita quoque dupliciter potest considerari, vel theoreticè, prout est in prædicamento Qualitatis: vel practicè, quatenus est in prædicamento Actionis. Quocirca in eam quoque impingi potest bifariam, Religionem sive doctrinam dicas, sive etiam cultum, sc. vel per ἐκδύσιον, vel per ὑπερβολήν. Breviter: Religioni veræ quatenus doctrina est per negationem sive defectum opponitur carentia doctrinæ, Psal. 147. v. 19. 20. in excessu Traditio vel potius Additio merè humana

humana & veræ doctrinæ contraria, 2. JON. v. 9. Act. 20. v. 30. Si-
militer veræ Religionis cultui oppositum in defectu vitium non
incommodè appellatur ἀθρησκεία, Mal. 1. v. 6. vitium autem per
excessum contrarium ψυχοδοθησκεία, Act. 17. v. 16, 23. Exod. 32. v. 4.
Quamvis autem in vero DEI cultu non peccetur excessu cultus di-
vini secundum quantitatem absolutam, quia, ut dicitur Stracidis
c. 43. v. 32. Glorificantes Dominum quantumcunque potueritis,
supervalebit adhuc. Et paulò pòst: Exaltate eum quantumcunq;
potestis, major enim est omni laude. Peccatur tamen excessu se-
cundum quantitatem proportionis: Proportio enim debita duo in-
cludit; ut non colatur qui coli non debet, sive ut non super in-
ducatur creatura pro creatore, aut cum ipso colenda: Et, ne cul-
tus exhibeatur, quem exhibere non oportet, sive ne superinduca-
tur præter voluntatem ejus, qui colitur voluntate colentis, cultus
aliquis. Cæterùm quum uni duntaxat unum sit contrarium,
Philosopho docente l. 10. Met. c. 4. quando ait: φανερόν, ὅτι ἕν
ἐνδέχεται ἐνὶ πλείω ἐναντία εἶναι, patet, quod non contingit, uni
plura contraria esse; dubitaverit quispiam qua ratione & quo-
nam jure Religioni veræ multa opponamus. Sciendum verò est,
hæc duo invicem sibi non adversari, contrariorum uni unum op-
ponitur: Et, uni contrario non unum modò, sed multa opponi
possunt. Utrumq; dicit etiam ipsemet Philosophus, l. 8. Phys. 7.
§. 62. scribit; τὸ αὐτὸ πλείοσιν ἔστιν ἐναντίον, h. e. idem pluribus est
contrarium. Dicimus ergo, uni contrario duntaxat unum op-
ponitur 1. *contrarium in genere*: illud ipsum verò genus in se & in
specie potest esse multiplex & diversas habere species, quarum re-
spectu rectè dicitur uni multa opponi. Ita una est fides, una ve-
ritas, & nihilominus innumeræ hæreses illi adversantur. DEUS
Diabolo opponitur, & DEUS quidem unus est, non tamen ob id
numero unus tantùm est diabolus, sed innumerabiles sunt legio-
nes. Consule Dn. D. Præsidentem, Præceptorem nostrum omni ob-
servantiâ æternùm venerandum part. 2. Phil. Sobr. Sect. 2. q. 6.
2: uni unum est *contrarium*, quando scilicet hoc ipsum sit *adequa-
tum*. At verò quando virtus habet duo vitia extrema sibi con-
traria, neutrum illi adæquatè opponitur, v. g. liberalitati avaritia
solum opponitur in dando quâ deficit; prodigalitas è contrâ, quâ

Occupatio.

Questio.

Resp. 1.

2.

A. 3.

temerè.

temerè sua bona profundit. Idem esto iudicium de oppositis vitiis veræ Religionis. Restat modò his addamus, quòd Religio falsa multiplicem quam diximus esse, inveniatur vel extra Ecclesiam, ut Gentilismus, Judaismus, Turcismus: vel intra Ecclesiam, ut Hæreticismus, qui vel antiquus & extinctus, vel hodiernus & serpens, ut Papismus, Græcismus, Anabaptismus, Schvvenckfeldianismus, Calvinismus, Photinianismus & Weigelianismus.

THEOREMA II.

Descriptio Epicureismi.

Epicureismus est defectus sive vitium in defectu peccans, quo quis Religionem omnem contemnit, omnia casui cæcòq; fortuna raptui attribuit, atq; sic providentiam DEI negat, prophetias ac conciones de pœnis & extremo iudicio irridet, eum potissimum in finem, ut impune & secure quidvis perpetrare possit.

Ἐπίκουρος.

Epicurus qui fuerit.

Epicureismus nomen habet ab Epicuro. Vox autem Epicuri *appellative* significat auxiliatorem, adiutorem: Et videtur esse vox militaris, quum *κρούγει δὴν οὐμπαχίας* mittuntur. Sic & juvenis Latinis est à juvando, quia ejus ætatis est laborare & juvare opere, ut Seniorum est juvare precibus ac consiliis. Est autem & nomen *proprium* Atheniensis Philosophi, à quo nobilis secta Epicureorum, quorum etiam Scriptura S. meminit Act. 17. v. 18. Horum præles Epicurus vulgò pessimè audit, tanquam & improbarum opinionum defensor & voluptuariæ vitæ Magister, quam Seneca eum non rarò laudet.

Similiter Gesnerus in Onomast. propr. nominum de Epicuro ait: Summum bonum in voluptate ponebat, non tamen in voluptate corporis, quemadmodum Aristippus, sed in voluptate animi, hoc est, in absentia dolorum omnium. Traditur fuisse continentissimæ vitæ, pane & aquâ contemptum, & si lautius cœnare voluerit, etiam caseo: nomen tamen illud voluptatis, in qua summum bonum ponebat, effecit, ut ab eo homines voluptuarii Epicurei dicantur. Verùm enim verò collocaverit Epicurus, summum bonum in voluptate animi, quæ in non dolendo consistit; tamen ut omnis purus Philosophus, ita in primis Epicurus

rus

rus multa improba & vana dogmata tradidit ac defendit. Quo
alludens Cicero, dixit: Qui voluit subvenire erroribus, Epicu-
rus (à succurrendo sic dictus) is est. Ex suis verbis indicetur Epi-
curus, quæ sic interpretatus est Cicero: Non intelligo quid sit aut *l. 2. de Finib.*
ubi summum bonum præter illud, quod cibo aut potione & ob-
scœnâ voluptate capitur. Et quia dolorem omnem proscripsit,
probabile est, ipsum fuisse hominem humanis delitiis quàm ma-
ximè assuetum. Hanc nostram opinionem confirmat Horatius,
cui fides idèo tribuenda est, quia & ille olim professioni Epicu-
ræ addictus fuit, quàm ille eleganter appellat insanientem Sa-
pientiam, Od. 34. l. 1. Ex quâ & hoc cognosci potest, quòd Epicu-
rus & sectatores ejus planè extiterint irreligiosi, eò quòd Hora-
tius Epicurisequus se parcum deorum cultorem & infrequentem
fuisse testatur. Hinc Barbaris vocatur Irreligio, ab Apostolo
Paulo *Φιλανθρωπία*, 2. Tim. 3. v. 4. *Tantum de Nomine.*

Diximus autem Epicureismum esse Religionis omnis con-
temptum; quanquam enim nulli inveniuntur, qui Religionis spe-
cie & Numinis sensu planè careant, negari tamen haud potest,
quin omnibus sæculis Epicuri de grege porci & homines Athei
extiterint, qui DEUM spreverint, quasi verò casui & fortunæ per-
mittat omnia, neque curam gerat DEUS hujus universi.

Et quoniam isti homines Religionem omnem susq; deq; ha-
bent, mirum non est, quod etiam nil nisi mundum & spirent
& venerentur. Hinc voces Epicuræ: *Edamus & bibamus, cras enim
morimur*, 1. Cor. 15. v. 32. *Agite, fruamur presentibus bonis, ut amur ju-
ventute*, Sap. 2. v. 6. Hinc Parcœmia eorum fuit, est & erit: *Lude, bi-
bas & edas, post mortem nulla voluptas*. Et graphicè eorum vitam de-
scribit Megalander noster *Luchernus* in Phalecio suo, quod quia
notatu dignum est, adjiciam. Sic autem habet:

*Vitam que faciunt suis beatam
Porcis hæc Epicurus ille tradit:
Ne spectes hominum, Deivè mentem,
Non est qui regat atq; curet orbem,
Spem vitæ bene videas futura,
Quamvis mens, ratioq; sana monstrent.*

Te solè

*Te soli tibi finge procreatum,
 Certus cuncta tuo nata esse ventri,
 Silenus placeat, nihilq; malis,
 Vivas ut mera sus, merusq; porcus,
 Et tandem moriare porcus & sus.
 Sic sic itur ad insulas beatas,
 Æterno quibus igne carcer ardet,
 Et tales coquit, ustulatq; porcos,
 Tunc malles Epicure non fuisse,
 Sed serò venient ea querela.
 Et disces aliud fuisse quiddam,
 Quàm quod riseris hic inane numen.*

Ex his & similibus vocibus improbis, & impurâ vitâ Epicu-
 reorum liquidò apparet, quid de Religione inprimis verâ sen-
 tiant. uno verbo, NIHIL.

THEOREMA III.

*Rationes & cause, quare Epicureismum vitare debeamus,
 sunt gravissimæ.*

Cause, cur Epicureismus vitari debeat. Fugiendus est Epicureismus, quia prohibetur à DEO, Prov. 1, 22. & ipsi displicet, Psal. 5, 6. quia nihil ita geritur clanculum quod non videat, quodq; non sit revelaturus DEUS & puniturus, etiam si mundus non puniat, Sir. 23. v. 28. seq. testis est Virgilius Poeta Ethnicus, quando canit:

*Disce Iovem revereri & iussa facessere Divum:
 Magna etenim capit ira Iovem, memoresq; malorum,
 Sollicitat vindicta DEUS.*

Porrò causa est omnis infelicitatis magnarumq; calamita-
 tum, Prov. 1, 26. seqq. Exemplo sunt Diluviani & Sodomitæ, Luc. 17, 27. vires exhaurit corporis & animi, semina sanctitatis at-
 terit, quo fit, ut terrestris hospitii divinum pudeat habitatorem,

con-

conscientiam lædit, Juvenes videas Epicureos & voluptatibus
mersos, qui impiis suis factis non esse vindicem, non judicem per-
suadere conantur. Interim ætas ubi ingravescit, & periculum
minetur aut ingruat, si quid inexpectatum strideat strepatve,
omnibus artubus contremiscunt; si mors eminens digitum in-
tentet, mox expallescent, in extremo præsertim agone, toto cor-
pore, totâ animâ jactantur! Pia etiam Adolescentum pectora
retrahat cogitatio reverentiæ parentibus & cognatis debitæ, &
verecundia quam debent honestis omnibus. Cogitent etiam
illud Cypriani, quando l. de Bono Pudicitia scribit: Volupta-
tem vicisse voluptas maxima est, nec ulla major est victoria,
quàm ea, quæ à cupiditatibus refertur, qui enim hostem (intellige
externum) vicit, fortior fuit, sed altero: qui verò libidinem & vo-
luptatem carnis repressit, seipso.

Præterea fert jacturam æternæ beatitudinis, è contrâ æter-
nas in inferno dat pœnas. Accedit insuper Epicuræa fœditas cum
vanitate conjuncta, temporis & vitæ hujus brevitatis, sanctorum
Angelorum & hominum offensio, Fiscalis infernalis accusatio;
quæ & causæ aliæ hîc plenius exaggerari possent, nisi alienum à
nostro foret instituto. Igitur properavius ad

THEOREMA IV.

*Argumenta contraria, & vana Epicureorum effugia
refutari facile possunt.*

Primum & primarium eorum argumentum sic habet: *Divi-
na Providentia excludit casum & fortunam. Atqui hæc negari non pos-
sunt. Necessè igitur est cadat Providentia. Verùm enim verò quid
magis temeritati fortunæ aut casus contrarium atque inimicum,
quàm ordinis perpetui series & constantia? In toto verò mundo
videre est ordinem invariabilem atque admirandum. Facies
universi qualis est nunc, talis fuit omnium hominum memoria.
Non aliam videre Patres, aliamve nepotes aspicient, inquit Ma-
nilius. Hoc animadvertit Aristoteles, si quis, inquit, ex tenebris
prodiret in hanc lucem cœli & mundi, nunquam verò antea con-
spexisset, nec de illo audivisset, consideraret autem cursus &*

Argum. I.

Resp.

B

actio.

actiones rerum, nullo penitus modo dubitaturum hunc, quin hæc omnia curâ consilioq; tenerentur principis sapientissimi ac potentissimi. Et quid causæ esse dixerit quæso Epicurus, quo minus DEUS non regat hoc universum. An deerit ei regendi scientia, qui est sapientissimus? an vis & potentia, quæ est in illo im- mensa, infinita? Quid ergo? cælum aut fortuna, aut casus poterit & sciet mundi procurationem sustinere & exequi, princeps mundi suâ sapientiâ & vi nesciet, aut non valebit? O temeritatem!

Quemadmodum autem homines nequam & facinorosi libertatem esse ducunt abolitionem magistratum & legum, ne à quoquam scelerum suorum pœnas expectent aut metuant; ita & hi libertatem incredibilem fore sperant, si nullum consilium præsit mundo, sed omnia casu & temerè ferantur, & sine arbitris peccent.

Eâ mente Lucretius Poeta Epicureus, Epicurum ait magno metu liberasse humanas mentes, quòd fortuitò geri omnia confirmarit. Ita quidem magno metu liberavit humanas mentes, sed pessimas & flagitiosissimas.

Bonis autem ac piis mentibus quid nunciari potest acerbius, quàm DEUM terras non respicere, nec homines curare? quanta licentia præbetur impio ad omne facinus, quanta desperatio afflictis omnibus? Sed quid multis? Non negamus, casu & fortunâ aliqua evenire, si nimirum spectes causam particularem, verùm ratione divinæ providentiæ sive causæ universalis tantùm abest, ut casu & fortunâ facta ea esse dici queat.

Exceptio I.

Excipis Epicure, Indignum verò est divinâ Majestate & tanto principe, curare terrena. Quid si indignum te dicam Epicure, qui vivas? mihi verò quæso dicas, quare despiceret, aut curâ suâ indignum duceret, quod ipse creavit? utique non creasset, quod inter opera sua nollet reponi: non conservaret, quod indignum duceret suâ curâ. Neq; verò providentia ejus polluitur rerum humanarum aut aliarum sordibus, quemadmodum nec præsentia. Quid si verò, inquis, hæc omnia gubernaret per ministros suos? Plerunq; eorum ministerio sanè utitur, quæ quis autem per ministros agit, num non ipse idem dicendus est gerere, ut princeps à quo jussus minister aliquid agit? Regeris, Num fortè summè beatus curâ terrenâ distrahi-

2.

3.

cur ac inturbatur? In homine quidem hæc, Epicure, locum habent, in DEO verò non item, qui curat & gubernat omnia absque perturbatione, non affectivè, sed effectivè. Dum ergo DEUS operatur omnia in omnibus, non ipse afficitur, sed potius omnia afficit, dans eis motum & sensum regens actiones & opera sine ullâ sui mutatione, non secus atque creavit omnia absque labore & defatigatione.

Secundum Epicuri argumentum recitat Lactantius lib. de *Argum. II.*
ira DEI c. 13. Si est Providentia DEI, æq; versabitur illa circa mala ac bona. Iam si circa mala versatur, utiq; DEUS aut vult mala illa tollere, & non potest: aut potest, & non vult: aut neq; potest, neq; vult: aut & vult & potest. Quod si vult & non potest, impotens erit, id quod in DEUM non cadit: si potest, & non vult, invidus esse videtur: quod æq; à DEO est alienum. Si neq; vult neq; potest: & invidus & impotens erit: ideoq; nec DEUS, id quod impium. Si deniq; vult & potest: Cur igitur non tollit? & quia non tollit: cur ei providentia tribuitur? Hic quia plura sunt dilemmatis membra. Distinctè ac breviter respondebimus. Primum quidem ait, Si est Providentia DEI, æq; versabitur circa bona ac mala. *Resp.* Quidni, modò ob id Epicure timeres. Sed (quod notes velim) non eodem respectu & modo. Pergis improbè ratiocinando: Si circa mala versatur, utique DEUS aut vult mala illa tollere, & non potest: aut potest, & non vult: aut neque potest, neque vult: aut & vult & potest.

Dico breviter, DEUS potest quicquid vult. Potest igitur & mala tollere, si velit: Non autem tollit, (non quod non possit, sed) quia non vult. Nec ideo tamen est invidus, quin potius longanimis & patiens.

Tertium Epicureorum argumentum illud est: *Quicquid repugnat DEO, id non gubernatur à DEO. Homines impij propter impia facta sua repugnant DEO, Ergo non gubernantur à DEO.* Verùm major est *Resp.* limitanda hoc modo: Quicquid repugnat DEO, quatenus repugnat DEO & rationem habet peccati, non gubernatur à DEO; ita tamen gubernatur à DEO, ut id ipsum & in bonum finem dirigi & divinæ suæ gloriæ inservire possit. Deinde, quæ cum bonitate DEI pugnare vides, memineris ea, congruere posse cum DEI justitiâ & sapientiâ.

Argum. I V.

Quartum eorum argumentum est tale: *Si providentia DEI omnia regat, quâ sit, quòd quamvis impii pœnas launt, seriùs tamen quàm oporteret, eas sustineant?*

Resp.

Resp. Tantùm abest, ut propterea providentia divina negari, ut potius ex eo luculentissimè conspici, astrui & confirmari queat: Sufficit impœnites pœnas aliquando dare, neque enim quod differtur, aufertur, quin divinum iudicium iis quantò tardius tantò gravius immineat. Imò quod hæc ipsa DEI optimi tolerantia plurimis fuerit & etiamnum sit utilissima, unicum exemplum induxisse sufficiat. Ferunt Valerium Flaccum vitiorum fordibus omnibus inquinatam peregrisse adolescentiam: quum verò ad maturam ætatem pervenisset, sic prioris vitæ pertæsum, ut qui omnis sceleris fuerat exemplum, virtutis postmodum omnisq; sanctitatis speculum evaserit. Vult etiam DEUS ex improbis aliquando bonos nasci, ut non immeritò cecinerit Homerus:

Egregia est soboles scelerato nata parente.

Sed ô Epicuream impietatem! quæ ne quidem veretur aut erubescit divinam providentiam impio latratu impetere & accusare propterea, quòd impiis ad pœnitentiam temporis spatia concedit, cuius potius nunquam satis laudatam patientiam oporteret admirari & prædicare. Sed quos nihil pudendum pudet, neque cum ipso DEO expostulare! Itanè, ô Epicure, divitias bonitatis illius ac tolerantia, lenitatisque illius contemnis; Ignoras quòd bonitas DEI ad pœnitentiam Te quoque invitat? Sed pro duritiâ tuâ & corde quod resipiscere nescit, ipse tibi accumulâs iram in diem iræ & revelationis iusti iudicii DEI, Rom. 2. v. 4. 5.

Argum. V.

Quintum argumentum sic informant: *Si quaecunq; evenerunt, eveniunt, ac in posterum evenient, semel decreta & ordinata sunt providentia DEI, quæ labi falliq; non potest, sequitur nihil conferre preces & vota DEO facta: quum etiam ipsis intermissis, quod semel decretum est est fore, eventurum sit, & quod statutum est, ne fiat, non futurum sit, quascunq; etiam, ut fiat, preces adhibuerimus.*

Resp.

Verùm negamus nos, quia voluntas DEI est immutabilis secundum quam omnia ab æterno ordinavit, supervacuas ideò & inutiles esse preces, quas ipsi

ipſi fundimus: Nam ſicut ab æterno omnia præſcivit, & ordi-
navit: ita etiam ab æterno decrevit, quarum *mediarum cauſarum*
interventu ſit effecturus quæ facere decrevit, quas inter maximi
momenti ſunt piorum preces, ut indubitanter à Deo quoque eas
exaudiri credamus, quas ipſe ſe exauditurum ab æterno præſcivit
& decrevit. Ne verò quiſquam DEum mutabilem præſumat,
ex eo, quod in Scripturis legitur Deum precibus ab irâ vindictâq;
averſum. Nam quia parcere decreverat, impulit eos quibus erat
parciturus, ut ipſum exorarent, agerentq; præteritorum malo-
rum pœnitentiam. Mutabilitas igitur, ſi quæ dicenda eſt, obje-
ctiva eſt, non verò ſubjectiva quæ ſit in ipſo Deo.

Ogganniunt homines iſti: *Si non præſtat petentibus ipſum, niſi*
quod ab æterno præſtiturum ſe decrevit, & eo tempore, quo decrevit; ec-
quid noſtris precibus adipiſcimus? Nam ſi dare decrevit, dabit certe non
petentibus quum advenerit tempus, quo ſe daturum præſignavit: alioquin
ſequeretur, quod inficiari, ipſum eſſe mutabilem. Nam ſi non dat niſi
poſtulantibus, pendebit ipſius decretum à voluntate petentium: ſic ut ſi non
petant, nec ipſe quoq; faciat, quod decrevit. Igitur aut fiet aut non fiet,
quod ab æterno ſtatuit, prout homines aut voluerint aut noluerint, quo
quid abſurdius dici fingive poteſt? Respondemus, falſam eſſe utram-
que collectionem. Nec enim verum eſt, eſſi ab æterno decrevit
quod eſt daturus, nihil precibus illum concedere: aut ſi non in-
ter venerint preces, illum eſſe mutabilem. Nam ut ab æterno
decrevit quod impartiret: ita ab æterno præſcivit illud petitu-
ros, quod erat conſeſſurus; neq; ſolum præſcivit petituros, imò
ab æterno ut peterent, decrevit: & inſpirando fecit ut peterent,
quod orationibus largiturum ſe decreverat. Quæ quum ita ſint,
non pendet decretum Dei ab hominis voluntate; ſed potius vo-
luntas orandi ab ipſius voluntate & decreto. Neque verò ideò
ſupervacuæ ſunt preces, quòd ea dat, quæ ab omni æternitate no-
bis dare promiſit; quia hæc ipſa voluit in tempore à nobis ex-
orari.

Sextum argumentum ſic ſonat: *Fruſtrâ deliberamus, & vitæ*
curam habemus, aut operi manum admovemus, ſi certum eſt nihil eve-
nire poſſe, niſi quod arcano Dei conſilio ſemel definitum fuit. Qui ſic

B 3

Epi.

Objectio.

Reſp.

Arg. VI.

Reſp.

Epicure? Mosen minimè latuit decretum Dei deliberando populo ab Ægyptiacâ servitute qua premebatur, ipsumq; in terram promissam deducendo, ut qui ad hoc opus fuerat selectus: at interim quibus non ille mediis externis usus est in deserto? quæ non adhibuit consilia? quas prætermisit deliberationes? quas cautiones, ut quod erat divino decreto constitutum & sibi demandatum, exequeretur? Paulus certior à Deo factus, fore ut in aliquam Insulam salvi omnes ejicerentur, cæteros autem bono animo esse jussit, quum jam collidenda esset navis, & fugam dimissâ scaphâ meditarentur nautæ, nisi, inquit, isti in navi manserint, salvi esse non potestis, Actor. 27. Num quod potestatem Dei qua de non dubitabat, manibus nautarum alligaret? minimè profectò: sed quod adminicula ordinaria divinitus oblata sciret divinæ providentiæ non repugnare. Et ipse servator noster, cui nihil evenire potuit, nisi quod ipse cum Patre & Sp. S. de se ab æterno statuerat, quoties sese quærentibus hostibus subtraxit? qui tamen ne in minimo quidem peccarat in providentiam etiam divinam.

Arg. VII.
Resp.

Sequitur septimum eorum argumentum: *Si Dei ordinatione & voluntate omnia fiunt, Ergo & peccata?* Negamus consequentiam: Non enim volens DEus iniquitatem Psal. c. v. 5. utpote cui abominatio, sunt omnia peccata. Immota verò est regula: quæ quis abominetur, ea ipsum nec velle, nec probare, neque ad ea quenquam impellere. Dicimus ergo peccata fieri non Deo volente, nec simpliciter repugnante aut nolente, sed *non volente*, nihilominus autem alterius cujusdam boni causâ, ut fiant, permittente.

Quantumvis autem peccata non vult, hinc tamen otiosum eum esse spectatorem, minimè sequitur; Sed 1. prohibet ante actum. 2. cohibet in actu. 3. punit & ad bonum dirigit post actum. Non enim *sineret bonus fieri malè, nisi omnipotens de malo posset facere bene*, ut ait Augustinus in Enchir. c. 100.

Instantia
Resp.

At qui permittis omnia cum aliqua voluntate permittenti conjuncta est? Neque hoc inficiamur, ita verò non respicit ipsum per se peccatum; sed potius salutarem finem. Deindè verò aliud est ipsa

est ipsa permissio, & aliud res permissa: Illa cum aliquâ Dei voluntate nim. consequente conjuncta est; hæc verò minimè.

Dicit autem Apostolus Rom. 3, 8. *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona: Cur ergo Deus mala fieri sinit, ut bona eveniant?* Respon. Aliud est FACERE malum, ut bonum aliquod inde resultet & emergat, quod prohibet Apostolus. Aliud verò est PERMITTERE malum, ut isthinc bonum aliquod enascatur.

Instantia nov.
vs.

Resp.

At qui potest impedire malum, nec tamen impedit, sed fieri sinit ac permittit, in pari videtur esse culpa cum eo, qui malum operatur factio? Equidem qui non impedit peccatum, quum ex debito teneatur impedire: is demum in culpa aliquâ peccati hæret, velut quum quis pater non impedit scelus sui filii, aut Magistratus peccata subditorum &c. Dei verò longe alia est ratio, siquidem non debet quicquam cuiquam, & posset, si vellet, justè permittere ut homo sponte averfus ab ipso, suo pte ferretur impetu, & rueret de peccato in peccatum, & p. c. in æternum exitium.

Instantia alia.

Resp.

Octavum eorum nobis verò argumentum ultimum hoc Arg. IIX. est:

Unius culpa non rarò in totam familiam & populum redundat, quod patet in populo à Davide numerato, quodq; ne Euripidem quidem latuit, quo teste,

Crimina sepe luunt nati scelerata parentum.

Sed quæ concedit ratio, ut pœna fontes prætergressa insontes involvat? Sed quæro ex illis, quos reos esse arbitrentur. Eos omnino dicent, qui peccarunt. Jam verò dent mihi vel unum qui non peccet, num verò ei qui reus est, injuriam fieri arbitrentur, si in ipsum animadvertatur? Nequaquam certè. Ergo, inquit isti, non propter patrum sed ob sua quemq; scelera puniri. Sanè: tamen ex Majorum nostrorum peccatis arripit Dominus occasionem justiciæ in posteros similibus vel majorum etiam scelerum reos exercendi. Tantùm verò abest, ut quod isti in Deo exagitant, iniquum videri possit.

Resp.

Instantia.

Resp.

Quod attinet numerationem populi ex Davidis mandato institutum, respondentem audiant Gregorium, pro qualitatibus, inquit ille, subditorum disponuntur acta regentium, ut sæpe

25. Moral. c. 10

pro

pro malo gregis, etiam verè boni delinquat vita pastoris. Ille enim Deo attestante laudatus: ille supernorum mysteriorum conscius David Propheta, tumore repentinæ elationis inflatus populum numerando peccavit. Cur hoc? quia videl. secundum meritum plebis disponuntur corda rectorum. Justus verò judex peccantis vitium ex ipsorum animadversione corripuit, ex quorum causâ peccavit.

Sed quia ipse, scil. suâ voluntate superbiens, à culpâ alienus non fuit, vindictam culpæ ipse suscepit. Ira enim sæviens, quæ corporaliter populum perculit, rectorem quoque populi intimo cordis dolore prostravit. *Tantum Divus Pater.*

Urgemus nos ipsa verba Scripturæ, quæ sic habent: Perrexit autem ira Jehovæ accendi in *Israelitas*, incitavitq; Davidem Satan (permittente Deo ex justo judicio) in eos dicendo, age numera *Israelem & Jehudah*. *Et tantum quoque de Epicureismo.*

SOLI DEO GLORIA.

le
L
us
n-
rò
ex
T
us
æ
io
e-
m
;

05 A 720

ULB Halle

3

003 767 469

Von 7

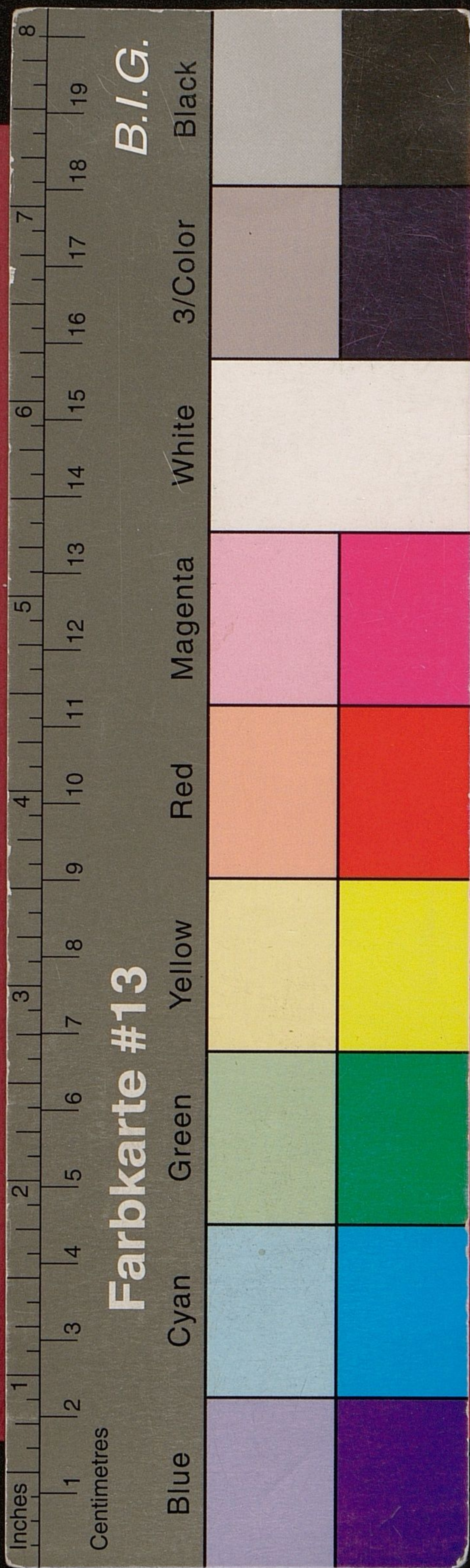
20

IN
SYSTEMATIS THEOLOGICI PARTEM
Primam Generalem,
DE RELIGIONE ET EIUS ARTICULIS
generatim consideratis
DISPUTATIO V.
De
RELIGIONIS VERÆ OPPOSITIS
in genere & speciatim
De
EPICUREISMO

Quam
Adjuvante DEI ter Opt, Max, gratiâ

SUB PRÆSIDIO
BALTHASARIS MEISNERI
S.S. Th. Doct. & Prof. publ.

Ad placidam συζήτησιν proponit
M. JOHANNES Spleiß Ulmâ-Svevus.

Ad diem 15. Febr. horû pomerid. in Auditorio minori.

WITTEBERGÆ,
Excusa Typis JOHANNIS GORMANNI,

ANNO M DC XXVI.